

status of the negotiations in Cyprus. - [Електронний ресурс]: [http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/E50F3E5F8950CD14C22579C7002FF446/\\$file/UN%20Secretary%20General%27s%20Assessment%20Report%20on%20Cyprus%20.pdf?OpenElement](http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/E50F3E5F8950CD14C22579C7002FF446/$file/UN%20Secretary%20General%27s%20Assessment%20Report%20on%20Cyprus%20.pdf?OpenElement).

26. James ker-Lindsay. Cyprus-Turkey: Growing Tensions. - [Електронний ресурс]: http://www.iemed.org/observatori-en/arees-danalisi/arxius-adjunts/anuari/med.2012/ker-lindsay_en.pdf.

27. Orhan Coskun EU will lose Turkey if it hasn't joined by 2023: Erdogan. - [Електронний ресурс]: <http://www.reuters.com/article/2012/10/30/us-germany-turkey-idUSBRE89T1TG20121030>.

28. 2013: New initiative for a solution to the Cyprus problem - G/C Interlocutor appointed - President Anastasiades' Proposal for Famagusta. - [Електронний ресурс]: <http://www.cyprus.gov.cy/moi/PIO/PIO.nsf/6645bc8e70e73e2cc2257076004d01c1/4a4fa29425499524c2257c83003b2962>.

29. Commission Staff Working Document. Turkey 2009 Progress Report. - [Електронний ресурс]: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/tr_rapport_2009_en.p.

ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/tr_rapport_2009_en.p.

30. Commission Staff Working Document. Turkey 2010 Progress Report. - [Електронний ресурс]: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/tr_rapport_2010_en.pdf.

31. Commission Staff Working Document. Turkey 2012 Progress Report. - [Електронний ресурс]: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/tr_rapport_2012_en.pdf.

32. The Solution of the Cyprus Problem: the Key to Turkey's Relations with the EU. - [Електронний ресурс]: http://www.esiweb.org/pdf/esi_turkey_tpq_id_44.pdf

*Ахмедова Е.,
здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного університету
Надійшла до редакції: 14.04.2015*

УДК 340.114

НОВАЦІЙНІ КОНЦЕПЦІЇ В ТЕОРІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА

Ісмайлов К. Ю.

Робота присвячена питанням формування в інформаційному праві новітніх теоретичних правових вчень. Ці концепції дають нове уявлення про суб'єктний та об'єктний склад інформаційних правових відносин, розвивають правове вчення про інформаційне суспільство. Взаємозв'язок цих концепцій з інформаційними відносинами сприяє формуванню наукової школи теорії інформаційного права.

Ключові слова: *галузь інформаційного права, новації в інформаційному праві, особливі суб'єкти інформаційних правових відносин, інформаційне суспільство, інформаційна юридична відповідальність.*

Робота посвящена вопросам формирования в информационном праве новейших теоретических правовых учений. Эти концепции дают новое представление о субъектном и объектном составе информационных правовых отношений, развивают правовое учение об информационном обществе. Взаимосвязь этих концепций с информационными отношениями способствует формированию научной школы теории информационного права.

Ключевые слова: *отрасль информационного права, новации в информационном праве, особые субъекты информационных правовых отношений, информационное общество, информационная и юридическая ответственность.*

The article is devoted to the formation of new theoretical legal learning of information law. These concepts provide a new understanding of the subjective and objective part of informational legal relationship; develop the legal learning of the information society. The relationship of these concepts to the information relations contributes to the formation of the scientific school of the theory of information law.

Keywords: *branch of Information Law, innovations in*

Information Law, specific subjects of information legal relations, the information society, information and legal responsibility

Сучасні авторські розробки та ідейні конструкції, що розвиваються останні 10 років у сфері теорії інформаційних правовідносин і теорії інформаційного права, заслуговують на увагу й вивчення їх змісту на рівні джерельних наповнювачів загальної теорії права. Такий підхід викликаний тим, що ідейна складова таких концептів, як «специфіка об'єкту інформаційних правовідносин», «особливі суб'єкти інформаційних правовідносин», «інформаційно-правова відповідальність», «інформаційний суверенітет» і деякі інші змінюють не тільки категоріальний масив юридичної термінології, але й збагачують класифікаційний ряд юриспруденції загалом.

Реформування системи вищої освіти в Україні обумовлює вдосконалення підходів до методики викладання дисциплін, відповідно до вимог європейського освітнянського простору. Зокрема, це стосується й питання привнесення в навчальний процес авторського доробку вчених. Сьогодні виникає потреба у відході від консервативного аудиторного «начитування» класичних, догматичних конструкцій, категорій і заідеологізованих позицій. Інтенсивність розвитку інформаційних процесів у суспільстві також сприяє втіленню в інформаційно-спрямовані навчальні курси цілого комплексу новацій, що відповідають соціальним запитам і більш практичному орієнтуванню підготовки майбутніх фахівців.

Новації теоретико-правового змісту набувають сьогодні поширення і в інформаційному праві, як науковому напрямі юриспруденції, як галузевому напрямі в системі права і як дисциплінарному курсу підготовки правників всіх спеціалізацій. Актуальність цього питання загострюється в умовах інформаційної конфронтації України на міждержавному рівні з Російською Федерацією, на етапі, поки що, недосконалості розвитку інформаційного

суспільства в українських реаліях. Одночасно політичне декларування прагнення владних інститутів до більшої «прозорості», транспарентності своєї діяльності, у поєднанні з повсякденними прикладами масового ігнорування посадовцями законодавчо закріпленої свободи діяльності ЗМІ, переслідування журналістського корпусу за професійну діяльність і створення штучних перепон у здійсненні громадянами права на інформацію, підштовхує науковців до необхідності вдосконалення своїх досліджень у напрямі підвищення якості інформаційної культури.

Саме ці обставини сприяли утворенню в інформаційно-правовому науковому просторі декількох концептуальних підходів, що значною мірою на джерельному рівні оновлюють бачення сучасних інформаційно-правових вчень. Серед таких наукових конструкцій насамперед доцільно виокремити: доктрину галузевості інформаційного права в системі національного права і законодавства; доктрину розширеного тлумачення права на інформацію; концепцію неординарності об'єкту інформаційно-правових відносин; вчення про особливих суб'єктів інформаційно-правових відносин; концепцію правових засад інформаційного суспільства; вчення про інформаційний суверенітет держави; вчення про інформаційно-правову відповідальність.

На протязі останніх двадцяти років означені наукові проблеми були сферою досліджень таких вчених, як: В.Д. Гапотій, О.С. Денісова, Т.Є. Мураховська, А.А. Письменицький, О.С. Рождественська, С.В. Стасюк, В.М. Сурпун, В.С. Цимбалюк та інші.

Науково-методологічною основою вивчення питання про правові фундаментальні новації в інформаційно-правовій сфері виступають загально-філософські прийоми матеріалістичної діалектики, порівняльний аналіз і системно-структурний підхід до розуміння характеристик, які виокремлюють правові відносини інформаційного спрямування.

Мета цієї роботи - висвітлити в новому теоретико-правовому ракурсі значення окремих досягнень українських дослідників права як таких, що на джерельно-правовому рівні привносять новації для комплексного розуміння особливостей галузі інформаційного права та теорії інформаційних правовідносин.

Об'єктом дослідження виступає інформаційно-правове середовище суспільних відносин.

Безпосередній об'єкт вивчення в цій роботі - це новації теоретико-правового змісту як своєрідні джерела у сфері інформаційного права.

Кожному історичному типові права притаманна своя система, що відбиває особливості цього типу й усієї суспільної формації. З набуттям незалежності в Україні відбуваються ґрунтовні перетворення суспільних відносин, що спричиняють докорінні зміни в їх правовому регулюванні. Проходить процес трансформації системи права. У нашій державі формується власна, оновлена система права, тому на основі сучасних наукових досягнень повинен формуватися і якісно новий погляд на цю систему та джерела, що її оновлюють.

Галузь права є однією з найважливіших основ формування системи законодавства, систематизації нормативно-правових актів, тому багато проблемних питань виникає саме при ідентифікації певного елемента як галузі. Від ступеня охоплення аспектів дослідження цієї категорії залежить і розвиток спеціалізованих юридичних дисциплін. Теоретики права та дослідники галузевих

юридичних наук не раз наголошували на необхідності теоретичних пошуків, узагальнень, пов'язаних з виникненням нових елементів у системі права. Так, О. Гавловський і А. Письменицький, оцінюючи структурний статус інформаційного права, наголошують, що однією з необхідних передумов розв'язання такого завдання є наукове розроблення низки проблем не галузевого, а загальнотеоретичного рівня. До таких науковці відносять: з'ясування співвідношення між інформаційним законодавством і інформаційним правом; виділення критеріїв виокремлення «інформаційного права» у відносно самостійний, специфічний підрозділ системи права; визначення структурного («елементного») статусу цього підрозділу в системі права (галузь чи підгалузь, єдина чи комплексна) і т. ін.

Отже, очевидна необхідність формування відповідних історико-правових і теоретико-методологічних засад для розвитку галузевих юридичних наук, відтворення цілісної картини функціонування права як системи.

Науковими дослідженнями радянських часів було закладено основу вирішення теоретичних проблем системи права. Сьогодні в умовах побудови системи права і законодавства незалежної України ці проблеми набувають особливої актуальності, а відтак потребують і історико-правового узагальнення Реформування, що наразі відбувається в усіх сферах соціального життя, потребує інтенсивної нормотворчості, яка повинна здійснюватись на чіткому науковому підґрунті. Питання виявлення закономірностей існування та розвитку системи права належать до «вічних» у тому розумінні, що система права - це складна, багатofакторна система. З розвитком суспільних відносин вона не тільки поповнюється новими нормами, а й збагачується певними закономірностями їх упорядкування, які потрібно виявляти і досліджувати.

Очевидно, що багато в чому спрацював принцип наступництва, і тому система права України віддзеркалює основні риси системи права радянських часів; проте вже спостерігаються в ній суттєві зміни, отож юридична наука не повинна відставати від правової дійсності. Є потреба в розробці загальних теоретичних засад, виявленні нових існуючих закономірностей, обґрунтуванні сучасного категоріального апарату, що відповідало б особливостям системи права України.

Не применшуючи ролі й цінності попередніх наукових розробок, необхідно зазначити, що в українській науці дотепер немає комплексних історико-правових і теоретичних досліджень проблеми формування нових галузей у системі права нашої держави. Таким чином, глибоке вивчення її набуває особливого змісту та актуальності саме зараз.

Науково-теоретичною базою дослідження стали праці провідних вітчизняних і зарубіжних правознавців і вчених інших галузей соціального знання: філософів, соціологів тощо.

Наукову основу цієї роботи становлять, насамперед, дослідження вітчизняних науковців-правників, результати яких знайшли своє відображення в їх наукових статтях, дисертаціях і монографіях зі сфери інформаційно-правової спрямованості.

У контексті доктрини інформаційного суспільства та категоріального становлення предмету і методології інформаційного права В.С. Цимбалюк звертається до питань галузевої характеристики цього напрямку юриспруденції у своїй монографії «Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційно-

го законодавства» 2011 року [1]. У ній вона розкриває сутність базових понять інформаційного права, таких як «людина», «громадянин», «особа», «права», «свободи», «інформація» та «дані». У зазначеній монографії висвітлено гносеологію категорії «право»; визначено ознаки інформаційного права, наведено загальну характеристику його основних інститутів - засобів масової інформації, науки й освіти, інформатизації та Національної програми інформатизації, інтелектуальної власності, захисту персональних даних, електронної комерції, банкігу, урядування й інформаційної безпеки; а також обґрунтовується необхідність реформування інформаційного законодавства, запропоновано методикку його кодифікації [1].

У дисертації О.С. Денісової «Роль преси у правовому інформуванні громадян України» 2002 року [2] також йдеться про галузеві ознаки інформаційного права в інституціональному аспекті крізь особливості ролі засобів масової інформації в інформаційному соціальному обороті. Зокрема, розглянуто проблеми теорії правового інформування та права на правову інформацію. Цим же автором у співавторстві з Б.В. Бабіним значно пізніше, у 2009 році, було проведено в роботі «Структурні механізми правового інформування населення в Україні» на монографічному рівні дослідження теоретичних і практичних проблем структурних механізмів правового інформування населення в Україні. Тут авторами визначаються такі класифікаційні види правового інформування, як нормативно-правове і ненормативно-правове, що вперше вдосконалює розуміння поширення інформації про правову дійсність на науковому юридичному рівні.

О.С. Рощенська пропонує у своїй дисертації «Особливий суб'єкт інформаційних правовідносин (загальнотеоретичний аспект)» 2009 року [3] новий підхід до розуміння інформаційного права крізь структуру самих правових відносин і, зокрема, їх суб'єктного складу, шляхом розширення класифікації суб'єктів цих правовідносин. У цій дисертації охарактеризовано загальнотеоретичні аспекти щодо особливого суб'єкта інформаційних правовідносин. У результаті здійсненого аналізу сформульовано авторське визначення поняття «особливий суб'єкт інформаційних правовідносин»: це - суб'єкт права, фізична особа, якій відповідно до закону надається більша, ніж іншим суб'єктам інформаційних відносин, можливість у реалізації права на інформацію у зв'язку зі специфікою її професійної діяльності, яка спрямована на забезпечення і гарантування повноти права на інформацію іншим суб'єктам.

До специфіки правосуб'єктності особливих суб'єктів інформаційних правовідносин віднесено те, що їх право-, діє-, та деліктоздатність відрізняється від право-, діє- та деліктоздатності інших учасників. Відмінними рисами правоздатності особливого суб'єкта інформаційних правовідносин визнається те, що відповідно до закону він має додаткові права у сфері збору, використання й розповсюдження інформації; переваги на пошук, збір і отримання аналітичної інформації; право на використання різних джерел інформації; право на використання інформації різного статусу - як відкритої, так і закритої; право встановлювати режим доступу до інформації, наприклад, відносити інформацію до державної таємниці. Особливими суб'єктами інформаційно-правових відносин є журналісти, оперативні працівники правоохоронних органів, державні експерти з питань таємниць [3, 167-170].

Серед найновіших юридичних досліджень щодо

інформаційно-правової сфери суспільних відносин, інформаційного права та інформаційного суспільства й правової держави доцільно виділити дослідження В.М. Супруна, який у своїй дисертації «Теоретико-правові основи інформаційного суверенітету» 2010 року формулює авторський підхід до визначення поняття «інформаційний суверенітет» [4]. Так, інформаційний суверенітет України - це виняткове право України відповідно до Конституції і законодавства України, норм міжнародного права самостійно і незалежно, з дотриманням балансу інтересів особи, суспільства і держави визначати і здійснювати внутрішні і геополітичні національні інтереси в інформаційній сфері; державну внутрішню і зовнішню інформаційну політику; розпоряджатися власними інформаційними ресурсами; формувати інфраструктуру національного інформаційного простору; створювати умови для його інтеграції у світовий інформаційний простір і гарантувати інформаційну безпеку держави [4, 15].

В.М. Супруном був проведений порівняльний аналіз цього поняття зі суміжними категоріями «державний суверенітет», «інформаційна безпека», «свобода інформації», «незалежність засобів масової інформації».

У дисертаційному дослідженні Т.Є. Мураховської «Формування нових галузей в системі права України» 2011 року [5] на теоретико-правовому рівні автором заострюється постановка наукового питання про розуміння інформаційного права як комплексної галузі та здійснюється порівняння наукових концепцій щодо розуміння галузевих ознак у системі права.

У дисертації 2012 року С.В. Стасюк «Об'єкт інформаційних правових відносин: загальнотеоретичний аспект» [6] зустрічаємо узагальнення стану наукового дослідження об'єкта правових відносин в інформаційній сфері. Як об'єкт інформаційних правовідносин тут розкриваються і складові права на інформацію, і безпосередньо сама інформація та її носії, і дії сторін таких відносин з приводу реалізації права на інформацію, як предметної основи інформаційного права. Згідно з авторським підходом, до структурних частин цінностей, які охороняються інформаційним законодавством, належать такі: суб'єкти суспільних відносин; їх дії або стан по відношенню один до одного; певні блага та інтереси, що належать цим суб'єктам; предмети, залучені до сфери цих відносин. На думку С.В. Стасюк, інформацію не потрібно ототожнювати з поняттями «відомості» та «повідомлення». Відповідно до ціннісного підходу інформація є соціальним благом, яке входить до системи реальних життєвих відносин та системи матеріальних і духовних цінностей суспільства. Такий підхід призводить до можливості дати авторське визначення об'єкта інформаційних відносин: «Це певне соціальне благо у вигляді втілення суб'єктами права в життя діянь щодо повідомлення, яке відображено на документальному чи іншому матеріальному носії, або публічно оголошено і містить відомості про різноманітні події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому середовищі».

До питань становлення галузі інформаційного права, свободи засобів масової інформації на шляху формування громадянського суспільства і правової держави звертається А.А. Письменицький з 1993 року у своїх публікаціях, дисертації 1997 року «Взаємодія держави і засобів масової інформації» [7] та монографії 2012 року «Загальна теорія інформаційного права» [8]. На основі аналізу теоретичної правової літератури й норматив-

но-правових актів ним досліджувались аспекти взаємодії засобів масової інформації з гілками державної влади, роль засобів масової інформації в становленні й розвитку демократії, проблеми і сфери правового регулювання діяльності засобів масової інформації, шляхи й перспективи розвитку інформаційного права і законодавства. За ознакою хронологічності видань ці публікації можна визнати основоположними для становлення інформаційного права в Україні. В означених роботах як один з новаційних елементів виступає й авторська категоріальна конструкція розширеного тлумачення права на інформацію «як права кожного на пошук і отримання, виготовлення, використання і зберігання, поширення і захист інформації, у будь-який вільно обраний спосіб і незалежно від кордонів» [8, 62]. Окрім цього, наголошується на можливості сучасного розуміння в режимі регулювання інформаційних відносин такого нового правового явища, як інформаційно-правова відповідальність, що розуміється як систему заходів примусового характеру, передбачених чинним законодавством, що призводять до того, що порушник інформаційного законодавства зазнає певних обмежень в інформаційних правах і свободах [8, 133].

Отже, процес систематичних наукових розвідок в інформаційно-правовому напрямі поступово призводить до формування комплексної наукової школи теорії інформаційного права, що розвиває цілу низку інноваційних підходів до розуміння складних аспектів сучасних інформаційно-правових відносин.

На цій основі концептуальні авторські підходи, що утворюють цілий ряд новітніх категорій і правових засад у сфері інформаційних правовідносин і, зокрема, вчення про: «специфіку об'єкта інформаційних правовідносин», «особливі суб'єкти інформаційних правовідносин», «інформаційно-правову відповідальність», «інформаційний суверенітет», доцільно розглядати як фундамент новітньої теорії інформаційного права.

Закономірною постає потреба у впровадженні в навчальний процес по курсу інформаційного права означених досягнень науковців попри цілу низку перепон (скорочення аудиторного навантаження, ігнорування потреби в індивідуальних формах навчання, видалення з навчальних планів невеликих дисциплінарних курсів), що переважно штучно створені на шляху організації підготовки фахівців правничого, журналістського спрямування, спеціалістів з питань громадських зв'язків,

викладачів основ права та інших.

Корисним убачається впровадження в методику викладання інформаційного права традиції «прив'язування» змістовних особливостей концептуальних положень до персоналій авторів, які виступають їх розробниками, що досить успішно використовується в інших науках.

Література

1. Цимбалюк В.С. Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства : монографія / В.С. Цимбалюк. - К.: «Освіта України», 2011. - 426 с.
2. Денисова О.С. Роль преси у правовому інформуванні громадян України [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.01 / О.С. Денисова; Національний університет внутрішніх справ. - К., 2003. - 186 с.
3. Рождественська О.С. Особливий суб'єкт інформаційних правовідносин (загальнотеоретичний аспект) [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Рождественська Олена Сергіївна; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2008. - 191 с.
4. Супрун В.М. Теоретико-правові основи інформаційного суверенітету [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Супрун Володимир Миколайович; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2010. - 20 с.
5. Мураховська Т.Є. Формування нових галузей у системі права України [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Мураховська Тетяна Єгорівна; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2011. - 233 с.
6. Стасюк С.В. Об'єкт інформаційних правових відносин: загальнотеоретичний аспект [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Стасюк Світлана Валентинівна; Маріуп. держ. ун-т. - Маріуполь, 2012. - 20 с.
7. Письменицький А.А. Взаємодія держави і засобів масової інформації [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Письменицький Андрій Анатолійович; Харківський університет внутрішніх справ. - Х., 1997. - 22 с.
8. Письменицький А.А., Гапотій В.Д. Загальна теорія інформаційного права: Монографія. - Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012. - 300 с.

Ісмайлов К.Ю.,

кандидат юридичних наук,

заступник начальника навчально-методичного

центру ОДУВС

Надійшла до редакції: 24.04.2015

УДК 343.237

СУЧАСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОВТОРНОСТІ ЗЛОЧИНІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Кулик Л. М.

У цій статті автором розглядаються спірні питання визначення ознак та видів повторності злочинів у кримінальному праві.

Проаналізовано поняття повторності злочинів, ознаки, притаманні їй, та визначено серед них ті, які є обов'язковими та достатніми для визначення поняття повторності злочинів.

У статті викладено результати дослідження кримінально-правового змісту специфічних ознак повторності злочинів, які виділяються в теорії кримінального права, - особливостей самих злочинів, що утворюють повторність.

Ключові слова: множинність злочинів, повтор-
© Л.М. Кулик, 2015

ність злочинів, ознаки, тотожні злочини, однорідні злочини, специфічні ознаки повторності злочинів.

В данной статье автором рассматриваются спорные вопросы определения признаков и видов повторности преступлений в уголовном праве.

Проанализированы понятия повторности преступлений, признаки, присущие ей, и определены среди них те, которые являются обязательными и достаточными для определения понятия повторности преступлений.

В статье изложены результаты исследования уголовно-правового содержания специфических признаков

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**